

Naslov članka/Article:

Različni načini spodbujanja branja v šolski knjižnici Osnovne šole Prule

Different Ways of Encouraging Reading in the Prule Primary School Library

Avtor/Author:

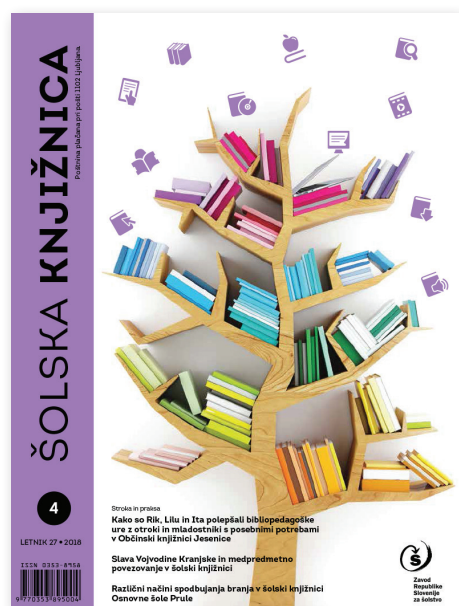
Gregor Škrlič

DOI:

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Šolska knjižnica št. 4/2018, letnik 27

ISSN 0353-8958

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2018

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/solska-knjiznica/>

Različni načini spodbujanja branja v šolski knjižnici Osnovne šole Prule

Different Ways of Encouraging Reading in the Prule Primary School Library

Gregor Škrlj

UDK 028.5:027.8

Izvleček

V prispevku so predstavljene pretekle praktične izkušnje in različni načini spodbujanja branja v šolski knjižnici OŠ Prule. V uvodu bo nekaj besed namenjenih teoriji o branju in bralni motivaciji. V nadaljevanju pa bodo podrobneje opisani primeri, uporabljeno gradivo in aplikacije ter programska oprema, ki so se izkazali za dobre pri širjenju dobrih lastnosti knjižnice in spodbujanju branja.

Ključne besede

šolska knjižnica, motivacija, branje, bralna motivacija, IKT, knjige

Abstract

The article describes practical experiences and various ways of encouraging reading at the Prule primary school library. It begins with a few words on the theory of reading and reading motivation, followed by a detailed description of the examples, along with the used materials, applications and software that proved to be advantageous in spreading the word about the library's good qualities and encouraging reading.

Keywords

school library, motivation, reading, reading motivation, ICT, books

UVOD

Pri delu v knjižnici, s knjigami, branjem in mladimi, sem se večkrat spraševal, kaj nagovori posameznika za branje. Ali so to zgledi, gola radovednost, nuja, zanimanje, želja po nečem novem ali kaj drugega? Nadalje me je zanimalo in me še vedno zanima, kaj je tisto nekaj, kar dela branje vabljivo? Ne smem sklepati po sebi kot dobrem bralcu, saj imam do branja tudi spoštljiv odnos (zavedanje, kaj vse mi le-to omogoča). In tisto zelo pereče vprašanje, ki se vsako leto bolj izpostavlja na mesečnih sestankih v šoli, aktivih, raznih srečanjih, konferencah in celo po medijih: Zakaj nekateri beremo, drugi pa ne (ne posežejo niti po časopisu, stripu, kaj šele po knjigi)? Da bi si odgovoril na vsa ta in še kako drugo vprašanje, sem prebral precej strokovne literature te tematike, se udeležil izobraževanj, poklepetal s kolegi o praktičnih izkušnjah ter načinih, zmožnostih premagovanja ovir pri učenju branja ter branju samem (zdravstvene težave, nezainteresiranost za branje, odklonilen odnos do branja itd.). Zagotovo se strinjam, da »učenje branja, žal, ni lahka naloga. Ni podobno učenju hoje, saj poseben nagib do branja ni zapisan v naših genih. Prav tako ni primerljivo z učenjem odbijanja žoge ali igranja klavirja, saj so posledice, če ene ali druge spretnosti ne obvladamo, bistveno drugačne.« (Kropp, 2000, str. 2)

In kaj je branje? V teoriji sem naletel na različne definicije ter razlage, a vendar preprosto lahko rečemo, da je branje »prepoznavanje in razumevanje pomena simbolov, črk, ki sestavljajo pisano ali tiskano besedilo« (Ilich, 2007, str. 25). »Pri branju si moraš vse predstavljati. Branje je dejavnost, ki zahteva nenehno ustvarjanje.« (Pennac, 1996, str. 21) Branje posledično razvija domišljijo in posameznikovo kreativnost. Seveda pa »branje srečujemo na različnih področjih. Najprej v obliki poučevanja, ko se otrok uči razbiranja znakov. To skoraj vedno poteka v šoli, a nekateri otroci znajo brati že prej, ker so se branja naučili doma. Branje nato služi učenju jezika in literature ... branje spremlja usvajanje učnih vsebin, pri čemer otroci in mladostniki uporabljajo različne vrste neliterarnih vsebin. Tudi te je treba znati brati.« (Sarto, 2015, str. 19)

Kaj pa motivacija za branje? »Treba se je zavedati, da je branje velik intelektualni napor. Sami se težko urimo v branju, ne da bi prejeli zunanje dražljaje in napotke, kako je mogoče postati dober bralec. Nekateri otroci sami po sebi postanejo dobri bralci. K temu so nagnjeni, doma vlada ustrezno vzdušje: starši berejo časnike, imajo veliko knjižnico, ki jo tudi uporabljajo, kupujejo nove knjige, spodbujajo branje otrok, podpirajo šolske pobude, povezane z branjem in knjigami.« (Sarto, 2015, str. 19) Za branje je zelo pomembno pozitivno spodbujanje in zgledi. Torej lahko poimenujemo bralno motivacijo »kot nadpomenko za različne motivacijske dejavnike, ki spodbujajo človeka k branju, dajejo bralnemu procesu smisel in tako pomagajo posamezniku, da vztraja do cilja in si želi bralno izkušnjo še ponoviti (ponovno doživeti)« (Pečjak, 2002, str. 51). Ob tem velja omeniti pet vzrokov, zakaj si otrok želi brati, ki jih je v svoji knjigi naštel Kropp (2000):

- Branje otroku pomaga osmišljati svet, v katerem živi.
- Branje je najpomembnejša socialna sposobnost, ki jo otrok potrebuje tako v šoli kot pri igranju.
- Branje je zabavno.
- Branje je čudovit način, da otrok preživi čas z vami.
- Branje mora biti zelo »odraslo«, saj očka in mamica to vselej počneta.

V prispevku bom predstavil svoje izkušnje pri delu z mladimi (ne)bralci, ideje ter načine, kako sem se loteval spodbujanja branja (različni načini, metode, pripomočki itd.).

PREDSTAVITEV PRIMEROV DOBRE PRAKSE

V strokovni literaturi sem prebral veliko teoretičnih izhodišč, rezultatov raziskav o branju, o bralnih zgledih, primerov dobre prakse in še marsikaj. Nekajkrat sem zasledil, da avtorji bralce opredelijo kot bralne molje, povprečne bralce in posameznike z motnjami branja/pisanja. Izhajajoč iz teh opredelitev si večkrat pripravim ustrezne pristope, pripomočke, da lažje ugotovim, komu kaj ustreza. O tem več v nadaljevanju, kjer bom opisal posamezne že izvedene praktične primere.

Preprosto lahko rečemo, da je branje »prepoznavanje in razumevanje pomena simbolov, črk, ki sestavljajo pisano ali tiskano besedilo«.

Bralno motivacijo lahko poimenujemo »kot nadpomenko za različne motivacijske dejavnike, ki spodbujajo človeka k branju, dajejo bralnemu procesu smisel in tako pomagajo posamezniku, da vztraja do cilja in si želi bralno izkušnjo še ponoviti«.

Pri delu v knjižnici in urah pouka učencem tudi večkrat poudarim pomembnost njihovega domačega okolja, povprašam jih po branju doma, s kom berejo in kaj, kolikokrat na dan/ teden, da dobim izhodišča ter situacije, kje bom začel ...

Večkrat na začetku ure pokažem in povem kak stavek o knjigi, ki jo trenutno berem, nato povprašam tudi učitelja/-ico, ki predstavi svojo naj knjigo ali tisto, ki jo trenutno bere.

Pri delu v knjižnici in urah pouka učencem tudi večkrat poudarim pomembnost njihovega domačega okolja, povprašam jih po branju doma, s kom berejo in kaj, kolikokrat na dan/ teden, da dobim izhodišča ter situacije, kje bom začel ... Kot je zapisal Kropp (2000) v svoji knjigi Vzgojanje bralca, precejšnjo vlogo pri branju odigrajo prav otrokovi starši. In z njegovimi ugotovitvami se strinjam, saj so starši resnično lahko zgled svojim otrokom.

Za vsako šolsko leto sem si (in v prihodnje bom) zastavil cilje ter dejavnosti za spodbujanje obiskovanja knjižnice, razvijanje branja leposlovja in strokovnih knjig ... Pomembno je, da pritegnem uporabnika/učenca, ki je potencialni bralec. Knjižnica s svojo urejeno in bogato založeno zbirko (različno gradivo in pripomočki: 3D-očala, povečevalna stekla, e-bralniki, tablični računalniki itd.) pripomore k spodbujanju in razvijanju branja, izboljšanju in nagrajevanju znanja, bogatenju domišljije, krepitvi kompetenc in osnovnih veščin za sporazumevanje. Zelo odvisno je, ali gre za skupinsko (pouk, interesna dejavnost, dan dejavnosti, mednarodni in nacionalni projekti) ali individualno delo (učna pomoč, dodatni pouk, referenčni pogovor). V nadaljevanju bom na kratko predstavil nekaj uspešnejših projektov, dejavnosti, prijemov, ki so se v preteklosti izkazali za uspešne.

• Lastne izkušnje in zgled

Tudi sam imam rad priporočila: kaj bi bral, kdo je kaj prebral, zakaj in kaj o tem lahko pove. Berem knjige, časopise in tudi revije, ki promovirajo branje in literaturo, rad poklepetam o dobri knjigi ..., zato sem tudi sam začel učencem pripovedovati o svojih izkušnjah z branjem in prebranih knjigah v svoji mladosti. Velikokrat smo ugotovili, da so že v moji mladosti obstajale knjige, ki so še vedno na policah in celo še vedno znane (to se zgodi z Mačkom Murijem, Mikijem Mustrom in drugimi). Večkrat na začetku ure pokažem in povem kak stavek o knjigi, ki jo trenutno berem (to je bilo tudi eno od izhodišč letnega projekta Branje za znanje), nato povprašam tudi učitelja/-ico, ki predstavi svojo naj knjigo ali tisto, ki jo trenutno bere. Dobra ideja se je razvila

tudi z bralnimi kotički (o tem podrobneje v nadaljevanju), kjer smo vsi skupaj brali (učenci, učitelji ter knjižničar, dvakrat tudi ravnatelj).

• Uganka meseca (delo s knjižničnim gradivom)

Vsak mesec pripravim uganko meseca po triletjih (vzgojno-izobraževalnih obdobjih), kar se je izkazalo za zelo uporabno (cilji posameznega vzgojno-izobraževalnega obdobja so med seboj povezani, učenci imajo skupne interese itd.). Uganka je vezana na aktualni mesec (septembra je v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju povezana z vstopom v šolo ...). Večkrat v letu izvedem uganko meseca, ki je vezana na eno knjigo ali na iskanje knjig in podatkov po celotni knjižnici (učenci se spremenijo v knjižnične detektive in za reševanje nalog uganke meseca vadijo tudi svoje večšine iskanja po literaturi, knjižnici itd.). Vsak mesec izžrebam tri srečneže, ki prejmejo nagrado (iz vsakega triletja po enega, po pregledanih in pravilno rešenih ugankah – nepravilno rešene uganke so izločene pred samim žrebom).

• Bralna značka

Slovenska bralna značka je motivacijska dejavnost, ki na naši šoli že več let uspešno deluje. Vsako šolsko leto učenci sodelujejo – začnejo 17. septembra (na dan zlatih knjig) in končajo 2. aprila (na mednarodni dan knjig za otroke). Vsako leto jim osvežim priporočilne sezname, jih pregledam in posodobim (priporočamo gradivo, ki je dostopno na policah naše knjižnice). Učenci pa seveda lahko berejo tudi drugo gradivo, ki ni na seznamu. Ob izbiranju in odločanju za naslednje branje se pogovorimo o vsebini, natrosim drobtinice in delčke vsebine, kaj jih čaka, če se odločijo za branje določenega dela. Zelo dobro sodelujemo z vsemi učitelji, ki so mentorji bralne značke, in skupaj učence pripeljemo do zastavljenega cilja (branje, osvojeno priznanje itd.). Vsako leto, ob zaključku, pa pripravim kviz (1.–6. razred), za tretje vzgojno-izobraževalno obdobje, pa poskrbi sodelavka (slavistka).

Vsak ima rad svoj prostor, stol, kot, blazino, okensko polico, kjer v miru prelista časopis, knjigo itd. S tem v mislih sva pred leti v naši knjižnici s hišnikom izdelala bralni šotor.

- **Interaktivni kviz ob zaključku slovenske bralne značke za učence od 1. do 6. razreda**

Vsako šolsko leto po zaključenem branju in pripovedovanju za bralno značko za učence od 1. do 6. razreda v šolski knjižnici, organiziram zaključno prireditev z interaktivnim kvizom, kjer me morajo bralci s svojim usvojenim znanjem, premagati. Prireditve se, med poukom, udeležijo le tisti učenci, ki so opravili bralno značko, preostali imajo reden pouk po urniku. To se je pred leti izkazalo še kot dodatna motivacija, saj učenci zelo radi pridejo v knjižnico med poukom. Pripravim jim 20 vprašanj, ki so vsako leto povezana s tistimi avtorji, ki jih obravnavajo in so tudi na seznamu. Vključim tudi vprašanja o vsebini določenih knjig, zbirk, zgodbin in pesmi ter literarnih junakov.

- **Knjižne kazalke**

Čisto vsako leto v knjižnici izdelujemo takšna ali drugačna knjižna kazala (knjižne kazalke, označevalce). Dobra motivacija za branje, še posebej tista kazala, ki služijo pri posamezni knjigi. Izdelamo tabelarno kazalko, ki ima namenske prostorčke, v katere bralci zapisujejo podatke v povezavi z branjem. Ker je plastificirana, uporabljajo flomaster, ker lahko sled tudi pobrišejo z vlažno krpo in kazalko uporabijo pri naslednji knjigi. Zelo motivacijske so kazalke, ki s 5 prsti opozarjajo na zahtevnost branja, ali pa takšne, ki jih posamezniki izdelajo čisto prosto po izbiri. Uporabne so tudi takšne, ki so hudomušne ali celo večdimenzionalne. S kazalko je branje lažje, saj ne le označuje mesto, kjer se je branje končalo, služi lahko tudi kot bralno vodilo (namesto da vleče s prstom, učenec besedilo podloži s kazalko).

- **Interesne dejavnosti (knjižničarski krožek)**

Vsako šolsko leto sem ponudil več interesnih dejavnosti, ki so bile vezane za vzgojno-izobraževalno obdobje (dalje VIO). Knjižničarski krožek za 1. VIO ter za 2. VIO, za 3. VIO pa sem ponudil interesno dejavnost, ki sem jo poimenoval mladi knjižničarji. Poleg teh sem ponudil in izvajal tudi namizne družabne igre ter eTwinning (mednarodni

projekt kot interesna dejavnost). Interesne dejavnosti so pomembne, saj se k njim prostovoljno vpišejo učenci, ki želijo krepiti svoje znanje s področja, ki ga ponuja posamezna interesna dejavnost. Poleg vsebin se krepijo tudi odnosi, saj se skupine oblikujejo iz učencev, ki niso sošolci, temveč so iz različnih razredov (znotraj posameznega VIO). Zelo veliko zunanje motivacije, medvrstniške motivacije itd.

- **Bralni kotički (bralni šotor, kavči ...)**

Vsak ima rad svoj prostor, stol, kot, blazino, okensko polico, kjer v miru prelista časopis, knjigo itd. S tem v mislih sva pred leti v naši knjižnici s hišnikom izdelala bralni šotor. Potrebovala sva 5 enako dolgih lesenih palic ter ovoj (pokrivalo za vrtno rastline). V šotor sva položila blazine in pri vhodu obesila nekaj naglavnih svetilk. Vodstvo je kupilo kavče, dodali smo tudi nekaj vrtljivih stolov. Nekajkrat sem v knjižnico povabil ves razred z učiteljem, učenci pa so zbrali svoj kotic ter gradivo in se ob tem zabavali. Na začetku med učenci ni bilo zanimanja, s časoma pa je v knjižnici zmanjkalo površin, kjer so še lahko sedeli in brali ter se učili.

- **Pravljicne ure**

Branje pravljic je poseben privilegij. Večkrat sem v knjižnico povabil razrede ali izbrane učence, ki sem jim bral pravljice (na začetku šolskega leta, ob dogodkih, praznikih itd.). Za učence je bilo to posebno doživetje, saj so si lahko sami izbrali prostor (blazine, kavč, šotor, vrtljiv stol ...) in položaj (sede, stoje, leže ...) ter tako poslušali pravljice. Branje, ki ga včasih podkrepim z glasbeno podlago, določenimi fotografijami, ki se prikazujejo na i-tabli, ali le zvočnimi efekti, ki podkrepijo pravljico in doživljanje ter dražljaje. Tudi učenci so brali v šotoru, večkrat so prišli starejši učenci in pripeljali svoje mlajše varovance (medgeneracijsko branje, na podlagi našega vzgojnega načrta) ter jim brali. Ob takem branju se poveča zanimanje za prebrano pravljico (zbirke pravljic, avtorje in druga dela itd.). Tudi mlajši so navdušeni nad izborom pravljic svojih starejših prijateljev in si jih nato izposojajo za branje doma ...

Torba presenečenja
spodbuja branje,
razmišljanje
o bontonu, je
motivacija za
poustvarjanje po
branju knjige ali po
ogledu risane
filma.

Pomembno je
imeti pripravljen
precejšen nabor
knjig, da z njimi
nagovorimo vsakega
učenca.

- **Branje posebej izbranih knjig**
Vsako leto sem v sodelovanju z mobilnimi pedagoginjami pripravil seznam knjig, ki so primerne za učence s specifičnimi učnimi težavami (težave pri branju, pozornosti, komunikaciji itd.). Z vsako od kolegic sva vsaj eno uro izvedla skupaj z učencem ali skupino učencev. Individualno delo je večkrat obrodilo sadove, ko smo prišli do skupnih rešitev in je posameznik začel brati ali se opogumil za branje ter opravljanje slovenske bralne značke, nekateri celo angleške ali nemške bralne značke. Po začetnem delu smo se dogovorili tudi z razredniki ali učitelji slovenščine (odvisno od tega, za kateri razred je šlo) ter prilagodili gradivo za bralno značko kot tudi za obvezno domače branje (prirejene verzije izvirnih del ali le določena poglavja v knjigi). Zelo pomembno je bilo, da smo imeli pripravljen precejšen nabor knjig, ki so nagovorile skoraj vsakega učenca. Za motivacijo branja je bila zelo uporabna knjiga Tereze Žerdin z naslovom Nesrečko! Zgodbe za otroke, ki ne marajo brati (2016). »Zgodbe so namenjene otrokom, ki imajo težave z branjem. Težave imajo zato, ker le počasi prepoznavajo in povezujejo črke, ker besede (jezik) slabo razumejo, ker so besede dolge ali pa se jih težko izgovori.« (Žerdin, 2016, str. 4)

Še nekaj zanimivih knjig, ki jih moram omeniti, saj so bile uporabne za »razbijanje ledu« pri učencih:

- Ahačič, K.: Jezični možje
- Bonilla, R.: Najvišja gora knjig na svetu
- Docherty, H.: Vitez plemeniti, ki ni hotel se boriti
- Jeram, A.: Zajčkova knjiga pravljic
- Kenda Hussu, D.: Škratek Napakec. Zgodbe za pozorno branje
- Kocmut, A.: Andraž spozna knjižnega molja
- Schimel, L.: Boš bral knjigo z mano?
- Tamaro, S.: Papirofobija

- **Torba presenečenja**
Pred leti smo se ob izvedbi kulturnega dne odločili, da učencem po razredih ponudimo posebno spodbudo v obliki torbe preseneče-

nja. Namen torbe presenečenja je spodbujanje branja, razmišljanje o bontonu, motivacija za poustvarjanje po branju knjige, ogledu risane filma itd.

Na torbi so bili zapisani napotki: Ustvarjate in svoje misli ter ilustracije vpisujete v zvezek, ki je dodan torbi. Za razvijanje ter spodbujanje miselnih procesov je v torbi presenečenja tudi miselna igra. Oplemenitite svoj prosti čas in zapišite misli ter presenečenja za zanamce.

Torba je vsebovala: 1 izvod Guinness World Records; 1 izvod stripa (Miki Muster ali Garfield); 1 izvod Bonton 2 (ali) Kako ne postaneš teleban v novih 100 lekcijah; 1 pametno igračo (lesena); 1 DVD (Medvedja brata) in 1 zvezek formata A4.

Ob koncu šolskega leta, ko je torba zaokrožila med tako rekoč vsemi v razredu, je bil čas za evalvacijo. Učenci so z zanimanjem sprejeli torbo, pregledali vsebino, prebrali vsaj kakšen del gradiva, si ogledali risanko ter v priloženi zvezek zapisali vtise, obnove, zanimive rekorde in drugo. Tudi iz pogovorov je bilo zaznati, da so se nekateri poglobili v določene rekorde in celo v pravila obnašanja.

- **Namizne družabne igre**

V knjižnici je vsak dan veselo ob igranju družabnih iger. Vsak dan pred poukom in po njem učenci poleg izbiranja gradiv igrajo namizne družabne igre. Preizkušajo nove, stare, poznane ter drug drugega spodbujajo, se medsebojno povezujejo ter se učijo ..., vse to pa je posledica tega, da sem pred leti v sklopu pouka, učencem začel predstavljati družabne igre, ki so nastale po literarnih predlogah. Kasneje sem začel izvajati interesne dejavnosti, v katere so se vključili učenci, ki so jih zanimale namizne družabne igre (različne zvrsti iger, za spodbujanje učenja, za druženje, za prosto igro itd.). Ugotovil sem, da so namizne družabne igre, ki so na neki način povezane z literarnimi predlogami, odlična motivacija za branje. Zaradi določenih namiznih družabnih iger so učenci izrazili zanimanje za knjigo, zgodbo, avtorja itd. Po igranju iger, povezanih s Tolkienom, se je izposoja njegovih knjig v naši

Namizne družabne igre in videovsebine, ki so nastale po literarnih predlogah, so odlična motivacija za branje.

šolski knjižnici povečala. Ravno tako se je to zgodilo s knjigami Maček Muri, Strahek, Zmajček Kokos, Mala čarovnica ...

- **Projekt Branje za znanje**

Pred leti smo skupaj s slavistkami za učence od 6. do 9. razreda organizirali ter izpeljali projekt, ki smo ga poimenovali Branje za znanje. Že v prvem tednu septembra, je vsak razred v spremstvu učiteljice za slovenščino prišel v knjižnico na uvodno uro pouka o branju, motivaciji ... Za uvodno motivacijo so naloge reševali s pomočjo družabne igre Pictionary ali Dixit (rešitve nalog so bili določeni naslovi knjig, ki naj bi jih učenci že poznali). Nato so sledile predstavitve knjig in drugih gradiv. To šolsko leto smo imeli za rdečo nit leposlovje, po katerem so bili posneti filmi in nadaljevanke ter namizne družabne igre. Za vsako uro so imeli učenci na voljo pripravljene tiskane knjige, nekaj e-knjig ter avdiovizualnega gradiva (CD-ji in DVD-ji) in družabne igre. Med seboj smo vsi delili mnenja o prebranih knjigah (tudi učitelji), primerjave in ugotovitve ob ogledu filmov ali nadaljevanek ter govorili o podobnostih oz. razlikah. Mladi bralci zelo dobro opazujejo, kar smo ugotovili s pogovori o razlikah in podobnostih knjig s filmi: Krive so zvezde, Hobit, Zvezdni prah, Pastirci, Percy Jackson, Dnevnik nabritega mulca itd.

- **Primerjava knjige s filmsko priredbo**

Vsako šolsko leto, če že ne izvedemo ure, vsaj omenim videovsebine, ki so nastale po knjižnih uspešnicah. Poleg tega, da je to zelo dobra motivacija, je lahko večvrstno gradivo uporabno pri posameznikih, ki imajo določene primanjkljaje (slabovidnost, težave pri branju itd.). Če povzamem pretekle izkušnje in navedem le nekaj primerjav po vzgojno-izobraževalnih obdobjih:

Prvo vzgojno-izobraževalno obdobje:

Sneženi mož (Briggs); Mojca Pokrajculja; Zverjasec, Anica (D. Muck), Bi se gnetli na tej metli; Coprnica Zofka

Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje:

Zverinice iz Rezije; Kekec; Matilda; VDV, Bratovščina Sinjega galeba, Dvojne počitni-

ce; Košarkar naj bo; Pastirci; Hiša pravljic; Sreča na vrvici

Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje:

Gospodar prstanov; Zgodbe iz Narnije; Moj ata, socialistični kulak; Martin Krpan; Čefurji raus; Cvetje v jeseni

- **Pouk z različnimi nosilci vsebin**

V okviru pouka smo izvedli sklop ur, kjer smo vsak razred razdelili v 4 skupine po 5 do 6 učencev. Vsaka skupina je prejela navodila za delo in potrebne pripomočke, drugačen nosilec vsebine z isto vsebino, Tavčarjevo Visoško kroniko (tiskana knjiga, prenosni računalnik, e-bralnik, tablični računalnik). Celotna skupina je morala sodelovati, najprej si dodobra ogledati predmet – nosilec vsebine. Skladno z napotki so morali izpisati zahtevane podatke, prebrati določene strani avtorjevega dela, odgovoriti na vprašanja, zapisati občutke ob uporabi nosilca (kako so se lotili pregledovanja, rokovanja, upoštevanja so morali vse vidike ter zabeležiti prednosti in slabosti, ki so jih morebiti opazili). Za zaključek je bilo treba napisati predloge, izboljšave in morebitne nasvete za bodoče skupinsko delo. Po izteku časa je vsaka skupina pred preostalimi predstavila svojo nalogo, nosilec in izsledke. S svojo odkritostjo ter zanimivimi ugotovitvami so nas učenci osupnili, saj so opazili in izpostavili npr., da je delo s prenosnim računalnikom zamudnejše, kot če bi imeli v rokah tiskano knjigo, in da so imeli težave z uporabo tabličnega računalnika za pregledovanje e-knjige itd. Najraje pa so se zatopili v branje e-knjige, naložene na e-bralniku, saj jih ni motil ekran (ker ni svetleč), uporaba e-bralnika je bila enostavna, e-bralnik pa tudi ni imel »čudnega« vonja, kot ga imajo stare knjige. V dneh, ki so sledili, so prišli učenci v knjižnico, kjer so prebirali e-knjige za obvezno domače branje na e-bralniku, kar je bil svojevrsten uspeh. Raje so brali s pomočjo e-bralnika, saj niso bili obremenjeni z debelino knjige, kot se zgodi pri tiskanih knjigah, ki so debelejšje (debelina knjige jih že na prvi pogled odvrne od branja).

- **Kaligrafija/lepopisje**

Pred leti sem se udeležil nekaj seminarjev

Knjige izdelujemo v okviru pouka, interesnih dejavnosti in v prostem času. Vsak učenec ob tem spozna ali utrjuje znanje o nastanku knjig, povezanih poklicih itd.

Pomembni so datumi: 2. april (mednarodni dan knjig za otroke), 20. april (dan slovenske knjige), 22. april (svetovni dan Zemlje) in 23. april (svetovni dan knjige in avtorskih pravic).

ter se podučil o zgodovini pisave, izdelave pergamenta, papirja ter starodavnih načinih pisanja. Vse to sem želel deliti z učenci, ki so izrazili zanimanje. Nekajkrat sem v odprti knjižnici pred poukom pripravil poseben kotiček, namenjen starim tiskom, pisalom, pečatom itd. Učenci so z zanimanjem pristopili k razstavljenim predmetom in prebirali gradivo. Pripravil sem tudi knjige o kaligrafiji, načinu pisanja črk, napotki o učenju itd. Interes je naraščal, učenci so prebirali strokovno literaturo, preizkušali peresa, sodobne nalivnike, pečate in me s tem spodbudili, da sem z naslednjim letom organiziral delavnico ter učenje o kaligrafiji vključil v interesne dejavnosti, ki sem jih izvajal. S tem sem dodatno motiviral tiste, ki so prebrali kakšno zgodovinsko ali strokovno knjigo, posamezna poglavja o pisavah, načinih izdelave papirja in podobno.

• **Izdelovanje knjig**

Zelo dobra motivacija za branje je izdelovanje knjig. Knjige izdelujemo v okviru pouka, interesnih dejavnosti in v prostem času. Vsak učenec ob tem spozna ali utrjuje znanje o nastanku knjig, povezanih poklicih itd. ter hkrati postane avtor (pisatelj, pesnik, ilustrator), tiskar, založnik itd. Ob tem se učenci naučijo tudi kaj o zgodovini pisane in tiskane besede. Motivirani tudi napišejo bogate zgodbe, stripe in pesmi, ki jih tudi razstavijo v knjižnici.

• **April v šolski knjižnici**

April je mesec, v katerem praznujemo dneve, ki so tako ali drugače povezani z besedami, knjigami, ustvarjalci, in poudarjeno promoviramo branje, literaturo, avtorske pravice in kulturno na sploh. Vsak teden so učenci v sodelovanju s knjižničarjem pripravljali različne razstave, ki so osvetlile pomembne dogodke. Reševali so tudi zanimive interaktivne kvize, s katerimi so utrdili novo znanje, na i-tabli so pisali zgodbe, vadili pisanje kaligrafskih črk ter simbolov. Pomembni so datumi: 2. april (mednarodni dan knjig za otroke), 20. april (dan slovenske knjige), 22. april (svetovni dan Zemlje) in 23. april (svetovni dan knjige in avtorskih pravic).

• **Projekt Moja naj knjiga**

Več let se je naša šola vključevala v projekt Moja naj knjiga, ki ga je vodila Mestna knjižnica Ljubljana. Ponudba nove oblike sodelovanja med učenci in šolskim knjižničarjem je takoj prinesla dodatno zanimanje za knjige, branje in sodelovanje pri sami izvedbi. Pri izvedbi projekta sta pomembno sodelovala tako vodstvo kot celoten kolektiv. V knjižnici smo imeli kotiček, kjer so bile poleg glasovnic tudi skrinje za oddajanje glasov in razstava ter barvni plakati z naslovnici knjig in nagovorom: Katera pa je letos tvoja naj knjiga? Napiši svojo naj knjigo na glasovnico, ki jo najdeš v knjižnici, izpolnjeno in podpisano vrzi v škatlo! Spremljaj barometer in skupaj z drugimi sodelujočimi izberi najljubšo knjigo slovenskih osnovnošolcev.

Žal se je projekt zaključil, zato smo na šoli iskali rešitve in nastal je čisto naš projekt, ki smo ga poimenovali „Na OŠ Prule knjiga z ušesi miga!“ (več v nadaljevanju).

• **Na OŠ Prule knjiga z ušesi miga!**

Veliko let je naša šola sodelovala v Projektu Moja naj knjiga, ki ga je izvajala Mestna knjižnica Ljubljana. Po ukinitvi pa smo iznašli svoj način motivacije za branje in glasovanje za najljubšo knjigo. Najprej smo skupaj z učenci pripravili kotiček, kjer so glasovnice in škatla za oddajanje glasov. Škatlo smo opremili z zanimivimi literarnimi motivi in jo postavili na vidno mesto. A kmalu je postala premajhna, zato smo pripravili novo. Posebnost je bila tudi interaktivnost glasovanja v spletni učilnici.

Knjiga, ki je vsak mesec prejela največ glasov, je postala prulska knjiga meseca, in knjiga, ki prejela največ glasov v celem šolskem letu, je postala prulska knjiga šolskega leta.

• **Interaktivni France Prešeren**

Pouk z e-vsebinami. Tiskano delo avtorja (slovenskega) podkrepimo z IKT-opremo (i-tabla, e-bralnik, tablični računalnik, CD-predvajalnik). Prvič smo pouk in dneve dejavnosti povezali z Francetom Prešernom, kasneje pa smo iste metode, pripomočke uporabili za obogatitev pouka o Ivanu

Na OŠ Prule smo poleg šolskega časopisa ustanovili tudi knjižničarski časopis KnjižniCar, pri katerem učenci sodelujejo kot oblikovalci, ilustratorji in drugi ustvarjalci.

Cankarju, Francetu Bevku, Tonetu Partljiču, Tonetu Seliškarju, Franu Levstiku, Desi Muck, Ivanu Tavčarju itd. Zelo pomembno je dobro sodelovanje z učitelji, ki pri pouku obravnavajo avtorja in je nato ura v knjižnici le nadgradnja ter obogatitev že znanega na drugačen način.

- **Izdelovanje časopisa**

Na šoli sodelujem pri pripravi šolskega časopisa. V vseh letih je doživel precej sprememb, stalnica pa so učenci, ki z zanimanjem postanejo ustvarjalci vsebin. Sodelovalo je več učencev, ki dejansko niso bili navdušeni bralci ali knjižni molji, vendar so imeli druga močna področja, ki so jih želeli raziskovati, nadgrajevati. Ugotovil sem, da so z lastnimi interesi prebrali marsikaj, da so laže pripravili svoje prispevke za časopis. Odločil sem se in ustanovil tudi knjižničarski časopis. Zainteresirane učence sem povabil, naj pridejo v knjižnico na pogovor ter prispevajo svoje ideje. Objavil sem tudi natečaj za poimenovanje časopisa. Kasneje se je izkazalo, da se je za sodelovanje odločilo toliko učencev, da smo organizirali interesno dejavnost (krožek). Na moje presenečenje se je prijaviло precej starejših učencev (7. in 8. razred), ki so ponudili svoje spretnosti oblikovalcev, stirparjev/ilustratorjev, zbiralcev rekordov, strastnih igralcev igralnih konzol idr. Tudi imen za časopis je bilo veliko. Z glasovanjem smo izbrali ime, in sicer KnjižniCar. Nekako smo oblikovali elemente naslovnice, rubrike, ki naj bi polnile vsako številko.

- **Projekt Naša mala knjižnica**

Nacionalni projekt, ki je prerasel v mednarodnega, je vsako leto našim učencem z odličnim naborom knjig ter ciljno usmerjenimi delovnimi zvezki prinesel dodatni zagon za branje, reševanje nalog, ustvarjanje izdelkov. Za projekt je bilo pomembno, da se je za pristop odločil ves razred, saj je bila organizacija dela tako bolj preprosta (sodelujejo vsi učenci, učiteljica izbrano knjigo vključi v učno pripravo za obravnavo). Nekajkrat pa sem projekt izvajal v sklopu interesne dejavnosti. Več let smo sodelovali tudi pri dodatnih aktivnostih znotraj pro-

jekta (izmenjavi literarnega junaka, pismo presenečenja, knjižne razglednice itd.).

Učenci so radi prebirali izbrano literaturo, reševali naloge v delovnem zvezku. Najbolj ponosni pa so na dolginko žirafa Žano, ki je nastala v okviru likovne delavnice z avtorjem Kestutisom Kasparavičiusom in krasi našo knjižnico.

- **Iskanje skritega zaklada**

Otroci imajo radi naloge, iskanje, gusarske ali podobne zemljevide. Nekajkrat sem v sodelovanju s sodelavko izdelal zemljevid starinskega videza, ki je skrival naloge, povezane z našo knjižnico, knjigami na policah, avtorji itd. Prvi namig na zemljevidu je raziskovalce pripeljal do izhodiščne knjige, ki jo je bilo treba podrobno pregledati. V njej so našli vstavljen namig, ki jih je popeljal bliže cilju. Vsak najdeni namig, rešeno nalogo so morali zapisovati na zemljevidu ter označiti ustrezne rešitve (številčne, besedne, deli besed, stavkov, črke itd.), ki so na koncu pripeljale do nagrade. Vseskozi je bilo pomembno, da so prebrali vprašanja, prebirali odgovore in s tem neprisiljeno urili branje, razumevanje ter se družili in medsebojno spodbujali.

- **Uporaba SSKJ pri pouku**

Zelo dobra motivacija za uporabo strokovne literature je medpredmetno povezovanje slovenščine in knjižnice. V 7. razredu pri urah slovenščine vsako šolsko leto načrtujemo obravnavo SSKJ (3 pedagoške ure). Uvodno uro pouka izpelje učiteljica v razredu, nato se učenci preselijo v šolsko knjižnico. Oblikovane skupine imajo na razpolago vnaprej pripravljeno čitalniško okolje in ustrezno gradivo ter učne liste. Pouk začnemo z uvodno motivacijo z uporabo interaktivnega kviza na i-tabli. Učenci se pomerijo v poznavanju slovenskega jezika ter iskanja razlag besed in takoj prejmejo povratno informacijo (povezava je dostopna tudi v spletni učilnici šolske knjižnice). Zatem se seznanijo s tiskanimi izdajami SSKJ, ki jih hrani naša knjižnica (vedno je enaka reakcija nekaterih posameznikov glede velikosti in debeline določenih enot – izvode želijo potežkati, preveriti število strani itd.).

Po srečanjih in pogovorih z znanimi Slovenci so učenci pogosto posegali po gradivu, ki so ga napisali ali priporočili naši gostje.

Zelo zanimivo in motivacijsko je dejstvo, da ni treba prebrati celotnega slovarja. Seveda, če kdo želi, se lahko loti branja od začetka do konca. Vedno so presenečeni, ko jim učiteljica slovenščine pove, da je sama slovar že večkrat v celoti prebrala (najprej v času študija), in skoraj vsakič se je našel junak, ki se je ponudil, da bo isto storil sam.

Kasneje so imeli na i-tabli možnost preizkušati več različnih spletnih izdaj SSKJ in ugotovili so, da le ni tako preprosto, a so kljub temu brali. Končne ugotovitve so bile zelo zanimive, saj se je večina odločila, da je lažje uporabiti tiskani slovar, saj je preglednejši kot spletni slovar, ki ima le iskalno vrstico ter išče le po zahtevi, ki jo vsak vpiše sam (lahko pride do napak zapisa, ne deluje internetna povezava, ni elektrike itd.). Vsakič po izvedeni uri učenci bolj samozavestno in samostojno brskajo po čitalniškem gradivu, še posebej slovarjih.

- **Literarni pogovori**

Na šolo smo večkrat povabili (ob kulturnih dnevih, zaključkih bralnih značk, proslavah itd.) avtorje, znane Slovence, ki so z izbranimi učenci govorili o pomenu branja, literature, kulture. Učenci so se pogovarjali z Primožem Suhodolčanom, Dimitrijem Ruplom, Nežo Maurer, Danetom Zajcem, Milanom Kučanom, Slavkom Preglom, Zoranom Jankovičem, Borisom A. Novakom, Rokom Terkajem, Urošem Hrovatom, Tonetom Partljičem idr. Po vsakem srečanju so učenci posegli po določeni literaturi – bodisi po gradivu, ki ga je napisal naš gost, bodisi po gradivu, ki ga je gost omenjal oziroma priporočal.

- **Knjižnični detektivi (QR-kode)**

Šola je nakupila tablične računalnike (vključeni smo bili v triletni projekt ene od slovenskih založb z i-učbeniki), ki so bili namenjeni interaktivnemu pouku. Ker so bili tablični računalniki opremljeni z internetnim dostopom, sem si jih nekajkrat izposodil in za učence od 5. razreda dalje pripravil detektivske naloge v knjižnici. Naložil sem aplikacije, ki so brale QR-kode. Tablični računalniki so lahki za prenos, tako rekoč vsi učenci so z njimi znali delati, le o uporabljeni aplikaciji jih je bilo treba poučiti. Vnaprej sem si pripravil idejo detektivskih nalog in s pomočjo aplikacije izdelal QR-kode, ki so v sebi skrivale namige za razreševanje nalog. Vsi učenci so postali knjižnični detektivi in s knjižničarsko natančnostjo iskali namige ter rešitve po knjižnici. QR-kode so se skrivale na policah, stenah, gradivu, na pohištvu itd. Zanimivo je bilo, da je bil pouk zelo interaktiven, nekaj pa je bilo odvisno tudi od sreče. Učenci so se zabavali, veliko so morali brati (že v samih QR-kodah se je skrivalo besedilo), saj so jih kode napotile v določena gradiva, kjer je bilo treba prebrati

odstavek ali dva, opis živali, predmeta, v kazalu poiskati določeno besedo ali v slovarju razrešiti pomen. Rešitve so zapisovali na liste, ki so jih ob koncu nalepili v zvezke. Tudi za domov so po končani uri za vajo in prihodnje branje dobili natisnjene QR-kode (objavljene sem imel tudi v spletni učilnici). Učenci so se trudili brati; bili so dodatno motivirani, saj je šlo za detektivsko nalogo, ki je prinesla tudi nagrado – priznanje in odlikovanje za pravilno rešene knjižničarske primere.

Poleg omenjenih dejavnosti in spodbud moram omeniti tudi uporabne programe, aplikacije, ki dopolnijo učenje, spodbudijo branje in ga obogatijo:

- Moodle (Spletne učilnice s svojo dostopnostjo omogočajo podaljšek knjižnice.),
- Youtube (Stran za objavo videoposnetkov, ob upoštevanju avtorskih pravic. Dostop: <https://www.youtube.com/>),
- Kahoot (Izdelava interaktivnega kviza, ki je lahko dobra uvodna motivacija ali primeren za usvajanje nove snovi kot tudi za utrjevanje. Dostop: <https://kahoot.it/>),
- Spletni kvizi (Dobro orodje za izdelavo kvizov o avtorjih, tematiki ... Dostop: <https://quizizz.com/>),
- Vislice (Dobra uvodna motivacija s pomočjo strani <http://www.hangman.no/>),
- Lino (Odlična aplikacija za izvedbo glasovanj in drugega v obliki oglasnih desk. Dostop: <http://en.linoit.com/>),
- Padlet (Odlično orodje za oblikovanje dokumentov, iskanje idej, zapisovanje odgovorov. Dostop: <https://padlet.com/>),
- Powtoon (Uporabno orodje za izdelovanje kratki filmov, predstavitev. Dostop: <https://www.powtoon.com/>),
- Wheel decide (,Kolo sreče', ki se ga prilagodi in uporabi za žrebanje, določevanje ... Dostop: <http://wheeldecide.com/>).

SKLEP

V prispevku sem predstavil nekaj praktičnih primerov, ki so v preteklih letih pripomogli pri spodbujanju branja ali pri predstavitvi knjižnične dejavnosti. Sam kot knjižničar in kot bralec lahko trdim, da »če ima otrok

priložnost, si skoraj vsak želi naučiti brati. To željo lahko opazimo že pri dojenčkih, ki preučujejo slikanice, pri sedemletnikih, ki skrbno izgovarjajo zahtevne besede, in pri 90 odstotkih otrok, ki usvojijo osnove branja v prvih razredih osnovne šole. Ker mnogi otroci dobro berejo že tako zgodaj, mora biti motivacija za to zelo močna. Če razumete, zakaj si vaš otrok želi brati, mu lahko pri tem pomagate ter se izognete nekaterim pastem in prevaram trga, ki mu bi trajno pomagale.« (Kropp, 2000, str. 20) Da bi posameznik gojil zanimanje za branje in bral, so pomembni čisto vsi na njegovi odraščajoči poti (starši, vrstniki, učitelji, knjižničarji idr.). »Učenje branja je obsežno in zahtevno, zato ni nikakršno presenečenje, da otrok, če naj postane bralec za vse življenje, potrebuje vašo pomoč. Med četrtem in devetim letom mora usvojiti bralno tehniko: spoznati črke, naučiti se povezovati črke oziroma glasove v besede v podobe, ki mu nekaj pomenijo – v povedi. A to je šele začetek. Med devetim in petnajstim letom mora podvojiti hitrost branja, razširiti prepoznavanje besedišča, se naučiti preleteti dele tipkanega besedila in počasneje brati tiste, ki se jih mora naučiti, medtem pa se miselno odzivati na besedilo in ceniti umetniški čut pisca.« (Kropp, 200, str. 1) Spodbujanje branja je zame velik izziv, predvsem pri tistih posameznikih, ki že takoj zavračajo branje, na veliko zavijajo z očmi ipd. Ob tem moram omeniti še nekaj pomembnih dejavnosti, ki so v preteklosti pomagale naše učence motivirati za branje: tematske razstave; bralni dnevnik; knjige za slepe; katalog šolske knjižnice; bralni prijatelj; interaktivne pravljicne vislice; ljudske pravljice tako ali drugače; raziskovalne naloge; hkratno branje v več jezikih (Kako je Oskar postal detektiv, Kokoš velikanka, Nekoč je bila idr.); Minecraft medpredmetna povezava računalništva in knjižnice itd. Zelo pomembna je tudi zaloga gradiva posamezne knjižnice ter sledenje novostim, saj aktualna literatura, ki je večkrat predstavljena ali omenjena na televiziji ali v mladinskih revijah (npr. PIL, Smrklja itd.), mlade spodbudi vsaj k temu, da knjigo primejo v roke in preberejo vsaj naslov ali hrbtno stran. Izkazalo se je, da so učence k branju pritegnile tudi najbolj iskane knjige, sveži prevodi, deni-

mo knjige o vampirjih, Igrah lakote, dnevniki nabritega mulca ipd., in zelo dobro je bilo, da je naša knjižnica sledila povpraševanju in tako pridobila bralca ali dva. Naj prispevek sklenem z mislijo: »Branje je preobrazilo človekovo

zavest in spremenilo svet. Poleg tega, da je mogočno komunikacijsko sredstvo in vir zadovoljstva, nam odpira vrata do znanja o skoraj vsem, kar je pomembnega na svetu.« (Furedi, 2017, str. 9)

Viri in literatura

- Furedi, F. (2017). *Moč branja: od Sokrata do Twitterja*. Ljubljana: UMco.
- Ilich, I. (2007). *Knjiga*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Kropp, P. (2000). *Vzgajanje bralca: naj vaš otrok postane bralec za vse življenje*. Tržič: Učila International.
- Pečjak, S. (2002). *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Pennac, D. (1996). *Čudežno potovanje: knjiga o branju*. Ljubljana: J. Pergar.

- Sarto, M. (2015). *Strategije motiviranja za branje: z izkušnjami slovenskih motivatorov in motivatorjev*. Medvode: Malinc.
- Škrlić, G. (2013). Namizne družabne igre v šolski knjižnici – dodatna motivacija. V: Šolska knjižnica, letn. 23 (2), str. 83–90.
- Žerdin, T. (2016). *Nesrečko! Zgodbe za otroke, ki ne marajo brati*. Ljubljana: T. Žerdin, Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.

GREGOR ŠKRLJ, univ. dipl. bibl., je zaposlen kot knjižničar na Osnovni šoli Prule v Ljubljani.
Naslov: Prule 13, 1000 Ljubljana
E-pošta: gregor.skrli@guest.arnes.si

Kulturni projekti – mladi za mlade, okrogla miza o izvajanju dejavnosti za mlade skupaj z njimi
Sodelujejo: Aleksandra Berberih Slana, Muzej narodne osvoboditve Maribor; Maša Pavokovič, Kino Šiška; Anja Pirnat, Gledališče Glej; Samo Selimović, Zavod Bunker; Alenka Veler, Mladinska knjiga; Marjetka Berlič, OŠ Draga Kobala Maribor, in mladi predstavniki različnih kulturnih projektov, moderatorka: Živa Jurančič, Kinodvor
V zadnjih nekaj letih

nastaja vedno več kulturnih projektov, ki jih za mlade različne organizacije izvajajo skupaj z njimi. Mladi dejavno sodelujejo pri izbiri programskih vsebin, pisanju besedil, izvajanju pogovorov z gosti, promociji ali pa za en dan prevzamejo upravljanje kar celotne organizacije. Na okrogli mizi bomo spregovorili, kakšne so prednosti metode mladi za mlade, kakšna je vloga mentorja, kakšne vsebine izbirati, kakšne prednosti ima ta metoda za delo v šoli in kaj ti projekti pomenijo mladim samim. Okrogla miza bo sestavljena iz dveh delov. Na prvem bodo o

omenjenih temah spregovorili predstavniki kulturnih organizacij iz različnih področjih, v drugem delu pa bodo svoje videnje in izkušnje v tovrstnih projektih predstavili mladi.

BAZARJEVA KUL-POT

V Veliki sprejemni dvorani Cankarjevega doma bodo urejeni razstavni prostori, na katerih se bodo predstavljala vsa področja kulturno-umetnostne vzgoje z gradivi, publikacijami in dodatnimi informacijami. V Prvem in Drugem predverju pa boste spoznali različne medresorske vsebine partnerjev Kulturnega bazarja, ki jih lahko povežemo

s kulturnoumetnostno vzgojo. Na Bazarjevo kul-pot se lahko odpravite kadarkoli od 9.00 do 18.00, za ogled razstavnih prostorov v okviru strokovnega izobraževanja in usposabljanja se vsem prizna 45 minut, a vas vabimo, da jim namenite več časa – seznanili se boste s kakovostno kulturnovzgojno ponudbo na različnih področjih kulture ter spoznali različne možnosti za vzpostavitev kreativnih partnerstev s kulturnimi ustanovami in partnerji Kulturnega bazarja.

Celoten program Kulturnega bazarja 2019 najdete na www.kulturnibazar.si.